
GJALLARHORNET

Utges av

Svenska Arkeologiska Samfundet

Årgång 42. Nr. 2-3. 2023.

Sommar- och höstnumret av Gjallarhornet är äntligen här!

Bästa ledamöter i Svenska arkeologiska samfundet. Efter en sommarlång väntan är tillslut det kombinerade sommar- och höstnumret av Gjallarhornet här. Trots svårigheten att hitta material kan vi nu bjuda på ett trevligt och välfyllt nummer.

Numret innehåller flera spännande inslag som rör Samfundet och arkeologi i Sverige. Under rubriken Ordföranden har ordet presenterar Mikael Eboskog ett föredrag om "Utmaningar och möjligheter inom uppdragsarkeologi" han givit tillsammans med Roger Nyqvist på den europeiska arkeologikonferensen EAA. Därefter följer en redogörelse för Samfundets årsmöte och konstituerande möte, med en presentation av den nya styrelsen. Utöver två spännande presentationer på temat aktuell öländsk arkeologi, av Henrik Fallgren och Helena Victor, innehöll årsmötet också bl.a. avtackandet av CSA:s tidigare redaktörer Alison Klevnäs och Sophie Bergerbrant som genomfört ett omfattande arbete med vår tidskrift. Årets Gyllene skärslev-pris för bästa rapport gick till Jim Hansson och Patrik Höglund från Vrak, som fick diplom och skärslev utdelade.

Samfundets verksamhet har gått delvis på sparlåga under pandemiåren, vilket märks i både minskad aktivitet och svårighet att fylla alla poster i styrelsen. För att råda bot på det innehåller detta nummer hela tre upprop där styrelsen söker medlemmar som är intresserade av att:

- Hjälpa till med att ordna seminarium.
- Delta i bedömningskommittén för Gyllene skärsleven.
- Sitta på de ofyllda posterna i styrelsen.

Det aktuella numret innehåller också tre artiklar om spännande arkeologiska företeelser, nämligen Sandbyborg på Öland, skelettgravar med sängar och lämningar vid Åkeshovs slott i Bromma. Till det finns ett referat av Riksantikvarieämbetets seminarium kring den mycket aktuella frågan om digital dokumentation den 27 april. Till sist finns presentation av två nya avhandlingar, en samling intressanta notiser och sist men inte minst två utlysningar. Nämligen av Svenska fornminnesföreningens stipendier och Rosa Tengborgs stipendiefond.

Det är vår förhoppning att alla kan hitta något intressant att läsa och få en trevlig arkeologi-höst!

Jhonny Therus & Per Nilsson

info@arkeologiskasamfundet.se

Innehållsförteckning

3. Ordföranden har ordet.
5. Svenska arkeologiska samfundets årsmöte 2023.
8. Den gyllene skärseven 2022.
11. Tio år i Sandbyborg. Del 1, de första fem åren 2010-2014.
Jhonny Therus, Kalmar läns museum.
17. Is Death an Eternal Sleep? Bed inhumations in Europe from the 6th to 10 centuries CE.
Astrid A. Noterman, Stockholms universitet
21. Den goda dokumentationen. Ett seminarium om digitalisering och arkeologisk dokumentation hos RAA 27 april 2023.
Jhonny Therus, Kalmar läns museum
26. Intressanta lämningar vid Åkeshovs slott i Bromma.
Nils Ringstedt, Bromma hembygdsförening
29. Nya avhandlingar.
30. Notiser.
37. Utlysning: Svenska fornminnesföreningens stipendier.
38. Utlysning: Rosa Tengborgs stipendiefond .

GJALLARHORNET utges av Svenska Arkeologiska Samfundet.

Redaktörer:

Jhonny Therus, jhonny.therus@kalmarlansmuseum.se

Per Nilsson, per.nilsson@ostergotlandsmuseum.se

Ordföranden har ordet

Välkomna in i hösten med senaste numret av Gjallarhornet. Jag tänkte passa på att ge ett kort sammandrag av mitt och Roger Nyqvist föredrag på EAA.

I år hölls EAA i Belfast och i alla fall för mig och många av våra svenska kollegor kom besöket att präglas av flygförseningar, en stad med om vart annat äldre bebyggelse och moderna glasbyggnader, samt mängder av arkeologer och föredrag. Att få en överblick var omöjligt och de hjälpmedel som arrangörerna höll tillhanda hade lite mer att önska. Men i stort var det en givande konferens med många trevliga arkeologer och jag vill absolut komma tillbaka nästa år.

Vi (jag och Roger) hade vårt fördrag inom sessionen "Contradictions or complementarities? The scientific significance of rescue excavations and their implications for archaeological research" och höll ett föredrag om *Utmaningar och möjligheter inom uppdragsarkeologi*. Baserat på våra egna erfarenheter av att verka inom uppdragsarkeologiska systemet och den påverkan detta har på arkeologi i stort men i synnerhet för ett länsmuseum.

Det är helt klart att uppdragsarkeologin tillfört mycket finansiering till arkeologin, även om uppdragsarkeologiska projekt kanske skulle må bra av än mer. Till saken är att de som finansierar uppdragsarkeologin har ett mycket tydligt mål och det är att undanröja hindren för en fortsatt exploatering. Det kan naturligtvis finnas fler effekter en exploatör vill uppnå, men grundläggande är att fornlämningar, vare sig de kan undvikas eller tas bort, är de hinder man vill undan-

röja. Uppdragsarkeologin blir i detta en del av bygg-/planprocessen och starka krav finns för att underlätta hanteringen, liksom förutsägbarheten. I detta har de myndigheter som ombesörjer det uppdragsarkeologiska systemet naturligtvis anpassat systemet i denna riktning. För att minimera "hindret/besväret" har fornlämningar och deras hantering byråkratiserats och anonymiserats som till exempel med de nya fornlämningsnumren. Förväntningarna på vad uppdragsarkeologin levererar inom detta system är ett kvitto på att fornlämningarna har tagits bort – **en rapport och backar av fynd**.

Pengarna styr vad som görs, vilka resultat och vilken nytta en uppgift ges. I en konkurrenssituation är alla extravaganser/ sidospår från uppdraget (även de förslag som skulle ge oss väsentlig ny kunskap) en nackdel och kommer att sållas bort. Kanske inte alltid av beställaren (länsstyrelsen) utan i lika hög grad av den som lägger ett anbud, eftersom den krassa ekonomiska insikten är att ett förlorat anbud kan innebära neddragning. Det som återstår är det avskalade och något ensidiga målet med uppdraget att ta bort hindret, nästan inget annat. Man skulle kunna säga att uppdragsarkeologin fungerar som "städservice" och där finns det inte ekonomi för ett arbete bortom det uppdraget.

Att exploatörerna finansierar uppdragsarkeologi och ibland med relativt stora resurser skapar en illusion av att arkeologin har goda förutsättningar att uppfylla samhällets förväntningar på arkeologi och kulturarvsarbete. På ett sätt blir dessa medel ett hinder för all annan arkeologisk

verksamhet eftersom det har gett upphov till uppfattningen om en välförsedd ”rik” sektor. Arkeologi reduceras till en vara en del av bygg-/exploateringsprocessen och har få andra bidrag till samhället.

Detta har stor påverkan på hur offentliga aktörer som museer bedriver kulturmiljöarbete. Vi, liksom andra, blir medvetna om att våra medel inte längre skulle kunna upprätthålla en livskraftig verksamhet utöver uppdragsarkeologin och därmed fortsätta bidra till ett gott samhälle. Vi är i behov att utveckla uppdragsarkeologin till att vara än mer samhällsrelevant.

Arkeologin skapar kunskap om mänskliga samhällen i ett långtidsperspektiv, denna kunskap kan användas i en mycket bred del i samhället. På begäran kan uppdragsarkeologin inte bara leverera vetenskaplig och användbar information, utan också delta i diskussionen om hur ett hållbart samhälle kan planera och skapa

till exempel ett mer levande landskap.

En väg vi prövar för att utveckla uppdragsarkeologin är forskarskolan GRASCA som utgår från uppdragsarkeologi och kopplingen mellan humanistiska synsätt och framtidens samhällen. Genom nio doktorander har GRASCA vidgat vyerna för vad arkeologi och arkeologer kan bidra med till nytta för samhället och dess utveckling. För oss innebär en utökad roll för arkeologen en utmärkt möjlighet att på fler sätt bidra till nytta för samhället utöver den rent ekonomiska nyttan.

Vi behöver visa att arkeologen är en viktig och relevant kompetens i samhällsutvecklingen.

Trevlig höst

Mikael Eboskog

Ordförande

UPPROP

Samfundet söker

frivilliga för att hjälpa till att anordna seminarium

En av arkeologiska samfundets huvudaktiviteter har länge varit att anordna arkeologidagar och seminarium. I och med pandemin har de aktiviteterna helt avstannat, något vi vill råda bot på.

Svenska arkeologiska samfundet söker därför frivilliga för att hjälpa till att anordna seminarium om aktuella arkeologiska frågor.

Tror du att du skulle kunna bidra hör av dig till:

info@arkeologiskasamfundet.se”

Svenska arkeologiska samfundets årsmöte 2023

Sammanställt av Jhonny Therus

Tisdagen den 23 maj hölls Svenska arkeologiska samfundets årsmöte för 2023. Mötet hölls på Anundshögs besökscenter och digitalt via Teams.

Mötet inleddes med utdelningen av priset den Gyllene skärsliven till årets rapport 2022, *Vraken i Djupasund*, vilket mottogs av författarna Jim Hansson och Patrik Höglund från Vrak. Författarna gav en kort presentation av rapporten och arbetet med de aktuella vraken och deras sammanhang.

I år hölls också två årsmötesföreläsningar på temat ”aktuell öländsk arkeologi”, de var ”*Sörby borg återfunnen*” av Jan-Henrik Fallgren och ”*Från Sandby borg till Borgprojekt*” av Helena Victor. Efter de intressanta presentationerna avtackades de avgående CSA-redaktörerna Sophie Bergerbrant och Alison Klevnäs. De tilldelades Run-Jannes medalj för sina stora insatser. Sedan vidtog årsmötet.

Inga ärenden hade inkommit till årsmötet, som därför främst fokuserade på valen till styrelsens olika poster. Årsavgiften för samfundet fortsätter vara 200 kr. Styrelseledamöterna Sara Hagström Yamamoto och Petra Rudd avgick och Karin Ojala och Ola Jensen var nyval. **Som tidigare är det svårt att fylla alla poster. Vi ser gärna att ledamöter som skulle vara intresserade av de lediga posterna kontaktar samfundet med en intresseanmälan på:**

info@arkeologiskasamfundet.se

Årsmötesförhandlingarna följdes sedan av mat i solen utanför besökscentret. Årsmötesprotokoll och bifogade dokument återfinns i samfundets arkiv på vår hemsida. Nedan följer en sammanställning av årsmötet och tillsättningen av olika poster.

Den nya styrelsen vill också passa på att tacka alla avgående ledamöter.

Valda till samfundets styrelse 2023, och tillsatta vid det konstituerande mötet är:

Ordförande

Mikael Eboskog. Jobbar idag på Bohusläns museum som enhetschef, biträdande föreståndare på GRASCA –forskarskolan i uppdragsarkeologi, Linnéuniversitetet och ordförande M-Ark.

Vice ordförande

Jhonny Therus. Arbetar som arkeolog på Museiarkeologi sydost, vid Kalmar läns museum.

Sekreterare

Ola Wolfhechel Jensen. Docent och arbetar sedan 2007 på Riksantikvarieämbetet med frågor som rör forskning kopplat till myndighetens arkiv samt med utredningar inom myndighetens olika ansvarsområden. Har även tidigare suttit med samfundets styrelse.

Skattmästare

Roger Nyqvist. Jobbar idag framför allt som arkeolog vid Skogsstyrelsen, men även vid Bohusläns Museum som mentor på GRASCA, Linnéuniversitetet och lektor vid Umeå universitet.

Styrelseledamöter

Catrin Sandberg. Jobbar sedan 2004 som arkeolog vid Skogsstyrelsen med bland annat kvalitetssäkring för kulturmiljöregistret, kunskapsunderlag, utbildningar, uppföljning och inventeringar.

Frida Palmbo. Är arkeolog vid Norrbottens museum.

Per Nilsson. Arbetar som arkeolog och forskare på Östergötlands museum och har intressen som rör bronsålder och hällristningar såväl som museiforskning och hur arkeologi och historia kan förmedlas i utställningar.

Lars Ersgård. Docent i historisk arkeologi och knuten till Institutionen för arkeologi och antikens historia vid Lunds universitet.

Gustav Wollentz. Jobbar idag som forskare och projektledare på Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik i Östersund.

Peter Holmblad. Lektor vid Umeå universitet. Koordinator och programansvarig inom arkeologiämnet.

Karin Ojala. Är biträdande universitetslektor vid Uppsala universitet.

Suppleanter

Vakanta

Ansvarig för medlemsregister och urval av nya medlemmar

Lars Ersgård

Ansvarig hemsidan

Vakant

Stipendiesekreterare

Gustav Wollentz

Redaktörer CSA

Ing-Marie Back Danielsson. Arbetar som universitetslektor vid Institutionen för arkeologi och antikens historia vid Lunds universitet.

Elisabeth Niklasson. Lektor i arkeologi och kulturarvsstudier vid University of Aberdeen, Skottland.

Redaktörer Gjallarhornet

Jhonny Therus, se ovan

Per Nilsson, se ovan

Ansvarig för sociala medier

Vakant

Valberedning

Roger Nyqvist, se ovan

Helena Victor. Är FoU-samordnare på Riksanantikvarieämbetet.

Resansvarig

Vakant

Vid årsmötet avtackades Alison Klevnäs (tv) och Sophie Bergerbrant (th) tidigare redaktörer för samfundets internationella tidskrift Current Swedish Archaeology. De tog över arbetet med CSA 2018 när tidskriften stod utan finansiering och har arbetat hårt för att få den på rätt köl igen. I arbetet har ingått en reformering av redaktörsarbetet och ett stort steg in i den digitala världen. Idag finns CSA på den öppna digitala tidskriftsplattform "Publicera" driven av Kungliga biblioteket. CSA är idag också permanentlagrad och finns med i DOAJ -Directory of Open Access Journals, vilket i förlängningen skall leda till att CSA kommer finnas med i fler internationella sökdatabaser. De har nu lämnat över redaktörskapet till Elisabeth Niklasson och Ing-Marie Back Danielsson, som presenterades i Gjallarhornet 2023:1.

Den gyllene skårsleven

Svenska Arkeologiska Samfundets rapportpris

Svenska Arkeologiska Samfundet vill gratulera författarna Jim Hansson och Patrik Höglund från Vrak. Deras rapport *Vraken i Djupasund. Arkeologisk förundersökning. Lämningsnummer: L1978:1918, Tjurkö socken, Karlskrona kommun, Blekinge län. Vrak – Museum of Wrecks. Arkeologisk rapport 2022:2*, tillkännagavs på samfundets årsmöte ha utsetts till årets rapport 2022 och därmed också vinnaren av den Gyllene skårsleven. Den fullständiga motiveringen återfinns på nästa sida.

Författarna mottog blommor, ett diplom och en gyllene skårslev på årsmötet. Rapporten kan hittas här i digital form: <https://app.raa.se/open/arkivsoek/document?uri=https:%2F%2Fpub.raa.se%2Fdokumentation%2F4389d5a5-b0d1-4e16-aba5-b82e1f2858fc>

På samfundets årsmöte fick Jim Hansson (till höger) och Patrik Höglund (i mitten) ta emot diplom och blommor av Jhonny Therus (till vänster) då deras rapport "Vraken i Djupasund" utsetts till årets rapport 2022 och vunnit den Gyllene skårsleven. Foto: Privat.

Svenska Arkeologiska Samfundets rapportpris

Gyllene skårsleven 2022

Motivering

Svenska Arkeologiska Samfundet delar årligen ut priset *Den gyllene skårsleven* för att uppmärksamma den stora kraft som varje år läggs ned på kunskapsproduktion inom uppdragsarkeologin och som presenteras i rapporter som ligger till grund för den framtida arkeologiska forskningen.

För året 2022 mottogs sex nomineringar. Till vinnare har Samfundet denna gång utsett en rapport, vilken redovisar resultaten från en förundersökning av vrak och anläggningar i Karlskrona skärgård. Förundersökningen föranleddes av planer på anläggandet av en dykpark i Djupa Sund, som är en av infartslederna till Karlskrona. Att vraklämningar förekommer i sundet har varit känt sedan tidigare men inget närmare om utbredning, antal och datering. Detta behandlar rapporten, och mycket mer.

Rapporten är överskådligt disponerad med god struktur och tydlig i ord och bild. Den visar på ett intressant sätt hur resultaten från en relativt begränsad marinarkeologisk undersökning med fokus på vrak kan bidra med ny kunskap som också omfattar det marina kulturlandskapet och dess förändring i ett vidare perspektiv. Rapporten visar också hur etablerade marinarkeologiska metoder och olika källmaterial kan användas i samverkan för att skapa kunskap på ett sätt som ett enskilt källmaterial inte förmår. T.ex. lyfts de dokumenterade skeppens väg från konstruktion till att de avsiktligt sänks i sundet från att bli enskilda biografier och lokalhistoriskt intressanta detaljer till att belysa försvaret av Karlskrona örlogshamn som en del i ett större historiskt skede i Östersjön. Rapporten åskådliggör även undersökningens potential för framtida insatser både vad gäller förmedlingen av världsarvet "Örlogsstaden Karlskrona" samt för forskningen kring Östersjöns maritima historia.

Med denna motivering utser Svenska Arkeologiska Samfundet rapporten *Vraken i Djupasund* av Jim Hansson och Patrik Höglund, med bidrag av Bengt Gullbing, vid Vrak – Museum of Wrecks och Statens Maritima och Transporthistoriska museer, till årets rapport 2022 och **vinnare av Den gyllene skårsleven**.

*Den gyllene skårslevens bedömningskommitté,
Svenska Arkeologiska Samfundet.*

UPPROP!

Samfundet söker medlemmar till Den gyllene skårslevens bedömningskommitté

Svenska arkeologiska samfundet söker samfundsledamöter som är intresserade av att ingå i bedömningskommittén som varje vår utser vinnaren av Den gyllene skårsleven, priset för bästa arkeologiska rapport.

Rapportpriset Den gyllene skårsleven instiftades 2020 för att lyfta fram den omfattande kunskapsproduktionen som sker varje år inom uppdragsarkeologin och som presenteras i rapporter som skall ligga till grund för den framtida arkeologiska forskningen. Rapporterna därför av stor vikt för framtiden.

Samfundets styrelse ser gärna att fler ledamöter från vår branschs olika delar engagerar sig i bedömningsprocessen för att utse årets bästa arkeologiska rapport. T.ex. ledamöter aktiva inom den akademiska världen, uppdragsarkeologin, länsstyrelserna eller andra förvaltningsarkeologiska instanser och museer är mycket välkomna.

Det praktiska arbetsmomentet består kort i att mellan sista nomineringsdagen den 1 februari, och strax innan samfundets årsmöte i april-maj, läsa ett mindre antal arkeologiska rapporter, bedöma dem utifrån kommitténs kriterier, och sedan diskutera bedömningarna vid ett möte för att utse en vinnare. Beroende på antalet nominerade rapporter och medlemmar i bedömningskommittén är ofta antalet rapporter att läsa två, plus-minus en, och antalet möten ofta två, ett inledande möte och ett avslutande. Mötena sker digitalt.

Mer information om Den gyllene skårsleven och processen finns på samfundets hemsida <http://www.arkeologiskasamfundet.se/reportprize.html>

Intresseanmälningar och frågor mottages till och med 1 januari 2023. Skicka dem till Jhonny Therus, sammankallande i Den gyllene skårslevens bedömningskommitté.

Email: jhonny.therus@kalmarlansmuseum.se

Figur 1. Flygfoto över Sandby borg. Foto: Sebastian Jakobsson.

Tio år i Sandbyborg. *Del 1, de första fem åren 2010-2014*

Av Jhonny Therus, Kalmar läns museum

2010 uppmärksammades spår av metalldektörplundring i Sandbyborg och Kalmar läns museum blev engagerade i efterundersökningarna.

Ingen anade då att vi över tio år senare fortfarande skulle vara engagerade i undersökningar av borgen. 2011 började de egentliga undersökningarna som med åren sakta avslöjat borgens makabra historia. Här följer en kort översikt av undersökningarna i Sandbyborg, i Sandby socken, på Öland. Första delen, för åren 2010-2015, presenteras i detta nummer och andra delen, för åren 2016-2020, följer i nästa nummer av Gjallarhornet.

Sandby borg

Sandby borg, RAÄ 45:1 / L1956:3453, är en av ca 15-19 kända fornborgar på Öland (fig. 2). Borgens inre yta är ca 5000 m² och yttermåttan är idag, inklusive rasmassorna, ca 116 x 80 m. Idag är också murmassorna mellan ca 1-3,5 m över omgivningen. (Dutra Leivas & Victor:15) Förhållandevis lite var skrivit om borgen tidigare då inga arkeologiska undersökningar genomförts där före 2010. Razelius nämner den på 1630-talet och Carl Gustav Gottfrid Hilfelding som dokumenterar borgen 1797 beskriver att det finns synliga "tomtningar" innanför murarna. Mårten Stenbergers genomgång av Ölands borgar på 30-talet berör Sandby borg relativt lite, men nämner att borgen odlades upp på 1800-talet. I samband med Eketorpsundersökningen

1964–1974 gjordes en förnyad beskrivning av Ölands fornborgar, inklusive Sandbyborg (Wegraeus 1976). Torrsummaren 1974 framträdde borgens hus som gulnad växtlighet i gräsytan och flygfoton gjorde att man kunde se att borgen hade ett 50-tal hus i samma typ av placering som Eketorp. Idag anar vi att antalet hus är 53 eller 54. Det enda som länge utmärkte borgen var att den inte var placerad mot öns mitt som majoriteten av de andra fornborgarna, utan vid den östra stranden.

Undersökningar och fynd 2010-2014

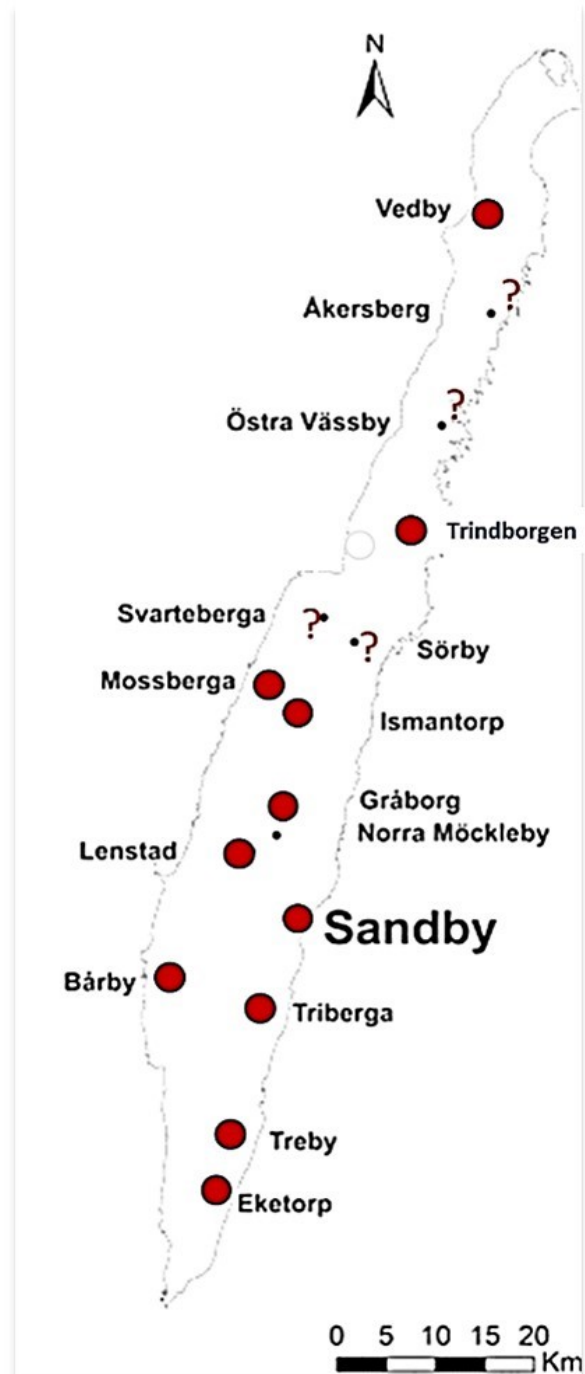
2010 -upptakten

2010 genomförde Andreas Viberg, Stockholms universitet, geofysiska mätningar i borgen som en del av sitt avhandlingsprojekt (2012) och då uppmärksammades plundringsgropar från metalldetektering. Länsstyrelsen i Kalmar län beslutade därför att området inne i borgen skulle metalldetekteras för att föregå eventuell fortsatt plundring. Vid den följande detekteringen hittades fem rika depåer (fig. 3) spridda i borgen vilka innehöll förgyllda reliefspännen i silver, de flesta tillsammans med pärlor och andra smycken som t.ex. silverspiraler och bjällror (Blohmé et.al. 2011). Fynden i depåerna kunde alla dateras till folkvandringstid. De oväntade fynden ledde till att länsstyrelsen gav Kalmar läns museum i uppdrag att göra efterundersökningar på platsen för depåerna (Dutra Leivas & Victor 2011).

2011-2014 -de första undersökningarna

2011

2011 utfördes de första undersökningarna. Då som efterundersökningar i form av mindre schakt på platserna för depåfynden, vilka alla visade sig ligga likartat placerade i fem hus (fig. 4). I linje med arkeologisk tradition hittades på den sista dagen, när en schaktkant rensades i hus 40, benen från två artikulerade fötter som stack

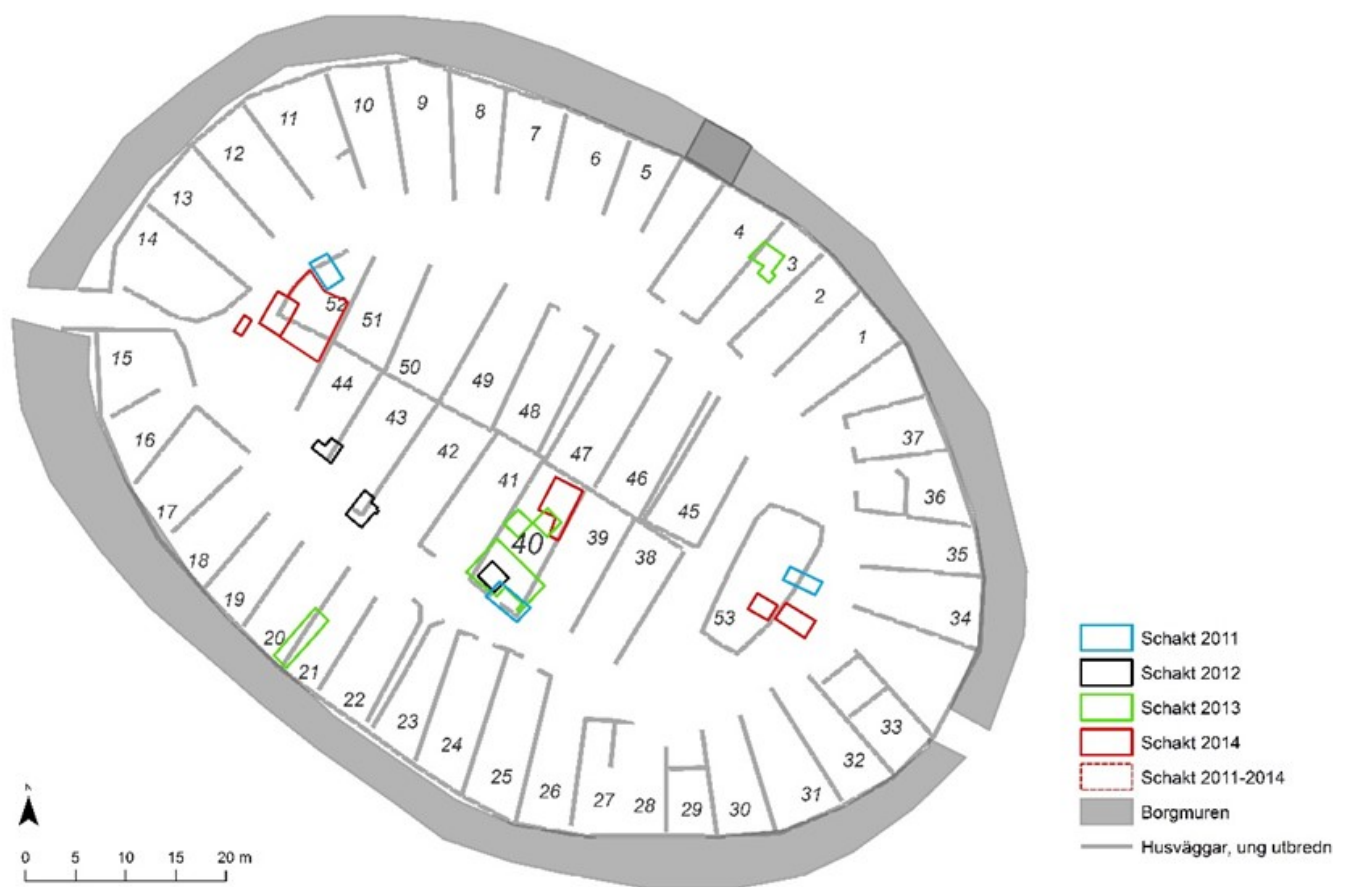

Figur 2. Ölands kända fornborgar. Sandbyborg är beläget utmed den östra kusten.

ut ur schaktkanten intill dörren på huset. Delar av människoskelett hittades också på platserna för de andra depåerna som undersökts, så det blev självklart att undersökningarna skulle fortsätta även om medel saknades (Dutra leivas & Victor 2011).

Figur 3. Spännen från de fem först påträffade depåerna. Foto: Daniel Lindskog.

Figur 4. Undersökningschakt i Sandbyborg till och med 2014.

2012-2013

Under åren 2012–2014 finansierade Kalmar läns museum små undersökningar tillsammans med frivilliginsatser från personalen och man samarbetade även med bl.a. Lunds universitet och Kronobergs arkeologiska förening. Med åren uppdagades långsamt vidden av massakern som skett på platsen och mängden bevarande arkeologiska lämningar som fanns. De första åren undersöktes platserna för depåerna med små schakt och när mänskliga och artikulerade skelettdelar började dyka upp i schakten öppnades de upp med större schakt under följande år. 2012 öppnades något större schakt upp kring depåerna i hus 43 och 44 och kring de artikulerade skelettdelarna i hus 40. Bl.a. visade sig fötterna i hus 40 tillhöra skelettet av en ung man som fått ett kraftigt hugg i huvudet, och intill honom hittades skelettet från ytterligare en ung man, som dock fick vänta till 2013 på att friläggas (Victor 2012: 26).

Undersökningarna 2013 fokuserade på att undersöka delar av hus 40 där de två bevarade skeletten påträffats året innan, samt undersöka borgens och husens konstruktion i två mindre schakt i hus 3 och 20-21. Utöver djurben och keramik, samt de två skeletten hittades nu i hus 40 också bl.a. en hela 55 cm lång lansspets, en depå ämnesjärn och rå bärnsten invid en vägg och spridda över golvet i huset pärlor tillsammans med bl.a. en större millefioripärla och ett klockliknande förgyllt silverbeslag (fig. 5). De senare tolkas som delar av svärdsdekoration. Skelettdelar från en eller två personer hittades också i hus 3 och i hus 20 och 21 påträffades respektive skeletten av en gris och ett får som förefaller ha svultit ihjäl i sina fähus (Victor et al. 2013).

2014

Under 2014 genomfördes ytterligare en metall-detektering av borgen där bl.a. svärdsknappsbeslag, och två ytterligare pärl- och smyckedepåer hittades. Året fortsatte också med en mindre ar-

Figur 5. I hus 40 hittades 2013 bl.a. en stor millefiori-pärla, en lansspets och vad som möjligen skulle kunna benämnas en svärdslocka. Foto: Daniel Lindskog

keologisk undersökning inuti borgen och en seminariegrävning i samarbete med Linnéuniversitetet.

Undersökningen inuti borgen fortsatte med de inre delarna av hus 40, delar av hus 53 som idag delas av en sentida stenmur och hus 52 som enligt Vibergs geofysiska undersökning föreföll ha en ovanlig utformning, bl.a genom att det har en svängd yttervägg på ena kortsidan. Ett mindre schakt öppnades också i gatan mellan hus 50 och den västra porten. I hus 40 fortsatte upptäckterna av ytterligare ett skelett som fick vänta till följande år. Bland fynden i huset utmärker sig ett solidusmynt, slaget under kejsaren Valentinianus III och en doppsko i brons. Utöver de exklusiva fynden hittade förstås under åren massor av vardagligare fynd som ben, spridda keramikbitar och liknande. Bland de mer ovanliga vardagsföremålen är en kam i järn och en halv sill som påträffades med benen fortfarande artikulerade intill kanten av en härd. Mer information hittas i rapporten Victor (2014).

Seminariegrävningen med studenter från Linnéuniversitetet undersökte en del av hus 52 i

den västra änden av borgens centrala kvarter (Papmehl-Dufay & Alfsdotter 2016). I hus 52 hittades bl.a. skelettet av en äldre man utsträckt över en central härd. Brännskador i skelettets bäckenregion visar att härden brann när han föll över den. Uppseendeväckande var att det i munnen på skelettet hittades fyra fårtänder. I och med det året hade kvarlevor av tre personer, inklusive ett överarmsben från ett barn, och två smyckesgömmor hittats i huset. På golvet i huset hittades också minst två krossade keramikkrärl och en ten i elektrum fanns också bland årets fynd.

Ett nytt inslag i samband med seminariegrävningen var också att en knappt halvtimmeslång dokumentärfilm om undersökningen, med filmmusik av ölandsbandet Rotation, sattes samman där Ludvig Papmehl-Dufay stod för manus och Sebastian Jakobsson, Waxfilm, för klippning och redigering. Slutresultatet blev filmen ”Sandby borg – där tiden stannade” som finns tillgänglig på Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=plFTzsBRnxI>

I och med 2014 hade sammanlagt 106 m² av borgen undersökts, omkring 2% av ytan. På den ytan hade skelettdelar från minst nio, möjligen tio, personer (fig. 6) påträffats i fyra av borgens byggnader, tillsammans med skelett och delar av hela djur, bl.a. får, gris och häst. Undersökningarna kunde också bekräfta att alla smyckedepåer placerats inne i hus på en liknande plats i de flesta fall, i ett mörkt hörn innanför dörren. Under grästorven var husväggarna välbevarade och t.ex. spår av dörr- och möjliga innerväggskonstruktioner kunde skönjas. Utöver de uppmärksammade metallfynden hittades också flera andra fynd i depåerna, främst pärlor, och på närmast varje plats både inne i husen och utanför på gatan där schakt öppnades hittades ben. Både från människor och djur vilka i många fall bar spår av dödligt våld. Det fanns även flera djur, bl.a. får, hundar och grisar som tycks ha svultit ihjäl inlåsta i husen. Utanför husen var kvälevorna i dåligt skick, troligen utsatta för väder, vind och asätare, medan kropparna inne i husen i många fall var bättre bevarade. Nu rådde det inget tvivel om att platsen var något utöver det vanliga, men finansiering att utföra några större undersökningar fanns inte.

2015 -nya tag och crowdfunding

När det blivit tydligt vilken unik plats Sandby borg är var det inte längre hållbart att genomföra små undersökningar där husen till slut blev ett lapptäcke av mindre schakt. Ambitionen var därefter att ett hus måste undersökas vid ett tillfälle.

För att kunna genomföra en lite större undersökning genomfördes därför i december 2014 en crowdfunding-kampanj via Kickstarter som fick stöd av 387 personer och drog in strax under en halv miljon kr. Det innebär att det följande året 2015 kunde den första något större undersökningen genomföras i Sandby borg. Målet med undersökningen var att återvända till hus 40, där allt börjat 2011, och gräva ut resten, vilket skulle innebära att det blev det första totalundersökta huset i Sandbyborg.

Fortsättningen rörande åren 2015-2019 kommer i nästa nummer av Gjallarhornet.

Litteratur

Blohmé, M., Fallgren, J. H. & Bäckström, Y. 2011. *Sandby borg på Öland – fem depåfynd av praktspännen från folkvandringstid*. Efterundersökning av plundringsgropar. Sandby borg, Sandby socken, fornlämning nr 45:1, Mörbylånga kommun, Öland, Kalmar län. Rapport 2011:1.

Dutra Leivas, I. & Victor H. 2011. *Sandby borg. Undersökningar 2011*. Sandby socken, Mörbylånga kommun, Öland. Sandby borgs skrifter 1. Museiarkeologi sydost. Kalmar läns museum.

Papmehl-Dufay, L. & Alfsdotter, C. 2016. Med bidrag av: Heimdahl, J., Simonsson, A., Gustavsson, P., Enarsson, E., Lindskog, D., Svanlund, S., Andersson, B., Ekström Johnsson, E., Strand, I. & Petersson, C. *Sandbyborg V. Seminariegrävning 2014*. Sandby socken, Mörbylånga kommun, Öland. Sandby borgs skrifter 5. Museiarkeologi sydost. Kalmar läns museum.

Wegraeus, E. 1976. The Öland ring-forts. I: Borg, K., Näsman, U. & Wegraeus, E. (red) *Eketorp. Fortification and settlement on Öland/The Monument*. Stockholm: 33-44.

Viberg, A. 2012. *Remnant echoes of the Past. Archaeological geophysical prospection in Sweden*. Theses and Papers in Scientific Archaeology 13. Stockholm University.

Victor, H. 2012. Med bidrag av Wilhelmsson, H. & Larsson, M. *Sandbyborg II. Undersökningar 2012*. Sandby socken, Mörbylånga kommun, Öland. Sandby borgs skrifter 2. Museiarkeologi sydost. Kalmar läns museum.

Victor, H. 2014. *Sandby borg IV Undersökningar 2014*. Sandby socken, Mörbylånga kommun, Öland. Sandby borgs skrifter 4. Museiarkeologi sydost. Kalmar läns museum.

Victor, H. Emilsson, A. & Frisk, M. 2013. Med bidrag av Wilhelmsson, H. & Larsson, M. *Sandby borg III Undersökningar 2013*. Sandby socken, Mörbylånga kommun, Öland. Sandby borgs skrifter 3. Museiarkeologi sydost. Kalmar läns museum.

Is Death an Eternal Sleep? Bed inhumations in Europe from the 6th to 10 centuries CE.

Av Astrid A. Noterman, Stockholm University

During the second half of the first millennium CE in northern and western Europe, burying the dead was an important activity for the living. Graves from the period were an arena for creativity in confronting social and emotional processes of loss and change. The boundary between the worlds of the living and of the dead was permeable, allowing a coming and going between two spaces that Christianity would soon try to define and separate.

Late Iron Age individuals were traditionally buried in single graves, dressed and with a large repertoire of objects responding to a complex system of beliefs, gifts and possessions. Personal and family considerations were usually involved in the composition of the funerary set, but also strategic when it became a way to express the power of a family or its expectations within its community. In some cemeteries, burial performance seems to have pointed towards the rest of the deceased by placing her/him on a bed. Despite the technical feat of fitting a bed into the limited space of a grave, these burials have remained overlooked in studies and little incorporated into debates on customs and emotions in the societies of the time.

Wooden beds are mainly identified by archaeologists through the discovery of rare well-preserved cases or through the recognition of elements used in their building (cleats, eyelets, headboard stays, iron plates). Their remains were found in around fifty graves (with circa another ten suspected) from southern Germany to southern Scandinavia, England and present-day Slovakia (Brownlee in press), and from the 6th to the early 10th centuries CE. Sites such as Oberflacht and Cologne Cathedral in Germany have provided the most well-preserved late Iron

Age beds (Doppelfeld and Weyres 1980; Schiek 1992). Recently investigated, the beds excavated in the cemetery of Neudingen (Germany) had evidence of roofs, which were made of a different wood to the beds themselves. It is thus likely that the sleeping furniture was not made specifically for the graves, but was adapted to meet the expectations of the burials (Brendle 2014: 148). Further north, the Viking Age ship burial chambers from Gokstad and Oseberg in Norway (Vestfold) both had additional beds beyond the ones that the bodies were laid in (Price 2015: 359; Bonde and Christensen 1993). In Denmark, the chamber grave excavated at Mammen, in Central Jutland, revealed well-preserved organic fragments from a thick mattress that supported the body of a high-status man (Mannering and Rimstad 2019; Iversen 1991). At Valsgärde (Uppsala) in Sweden, examples of beds have been identified in three boat-burials through the remains of organic sleeping-mattresses, but no evidence of wooden frames is mentioned (Arwidsson 1942: 96-97, 1954: 103-104, 1977: 87-88). The Valsgärde and Mammen examples are representative of the definition issue regarding bed-graves. How do we define a funerary bed in mortuary archaeology? Does a thick mattress have the same symbolic function as an actual bed?

There is no consensus regarding the precise origin of the use of this support in graves, but the tendency is to associate the custom of burying the dead in a bed with the eastern Mediterranean (Schach-Döriges 2005: 134-139). Yet this comparison with the Byzantine world concerns mainly one type of bed (baluster beds), and so seems hardly applicable to the examples found, for instance, in England. For some researchers, the furniture was used as an extension of its use during the life of the deceased. Carried into the

grave, occasionally dismantled and then reassembled to meet the technical constraints involved in introducing it into the delineated space of the grave, the reuse of a bed seems to have been favoured at several sites (Malim and Hines 1998: 265; Watson 2011: 56; Watson 2016: 101). On the other hand, the possibility of a specific creation for the burial is sometimes proposed based on the narrowness of its shape or on the weakness of its construction, too light to have been able to support the weight of a person for prolonged use (Schach-Döriges 2005: 147). In all the cases discussed in the archaeological literature, inhumations on beds are usually perceived as a ritual exclusively associated with a privileged background. In the Scandinavian region, five of the nine identified beds so far were found in ship burials, along with spectacular material deposits (Price 2015: 358; Arwidsson 1983; Christensen et al. 1994; Nicolaysen 1882). In England, the female bed burial from Trumpington is particularly interesting with the discovery of an intricately worked gold cross associated with the deceased, and certainly indicates her as an early convert to Christianity (Evans, Lucy and Patten: 327-9; 389). The introduction of beds in seventh century Anglo-Saxon burials appeared while the country was undergoing conversion, opening thus the discussion on female mobility and conversion (Hamerow 2016: 423-4).

Alongside archaeological remains, beds are present in medieval iconography as support for the display of dead bodies or their transport to the cemetery (Treffort 1993: 210-212). In the seventh century manuscript *Pentateuque de Tours*, an illumination shows the deceased removed from a wooden bed and carried by three men to his/her final resting place. The furniture is made up of four high openwork walls in a latticework pattern, topped at the head by vertical bars and supported by four legs. Far from being a simple imaginative drawing, the *Pentateuque de Tours*' bed found its archaeological equivalent in Cologne Cathedral. The bed originally

A general view of Grave 1, Trumpington, Cambridge, with the female individual buried on a bed during the 7th century C.E. Photo: Cambridge Archaeological Unit, Dave Webb.

Close-up of the metal fittings of the bed. Photo: Cambridge Archaeological Unit, Dave Webb.

contained the dead body of a 5-6 year-old child from the 6th century, accompanied by a high range of objects including weapons, glass vessels and coins (Doppelfeld and Weyres 1980: 355-357).

The practice of laying bodies on beds raises a number of key issues, not only in terms of funerary practices during the second half of the first millennium CE in Europe, but also when it comes to customs and the mobility of populations (see the example of the Trumpington grave). This period is increasingly recognized in studies as a space for reflection on emotions - on the 'emotive force' of death rituals (Nilsson Stutz 2003; Williams 2007: 107; Tarlow 2012). The *mise-en-scène* displayed in the ritual performance of burying a body on a daily life furniture is expressed not only through the analytical study of archaeological remains, but also in terms of affective impact carried by a practice with visual and non-visual effects on the living (Mui 2018; Williams 2007). Emotions and senses circulating around the picture of a sleeping-dead can be approached as a complex system of non-verbal attitudes which do not necessarily end with the closure of the grave. Eternal sleep or just a temporary rest, the meaning of the practice was certainly complex and varied according to the burial groups.

The recent studies all demonstrate the potential of the bed burials to investigate the complexity and wealth of mortuary customs during the second half of the first millennium CE in Europe. One of the unexpected facts in these studies is the secondary position given to the deceased, yet the very essence of the creation of these tombs. The human remains are easily overshadowed by the artefacts found alongside the dead bodies, when it is not the grave itself as construction. As a result, questions and methodologies applied to the study of bed-graves remain limited with a few considerations for the human remains and their potential in the recon-

struction of the funerary beds through taphonomical analysis. The 'identity' of the dead for whom these graves were built is barely addressed. On another level, the choice to approach the practice in a fixed geographical scale - England, Germany, Scandinavia - with little comparisons is not without some discussions in terms of its actual geographical and chronological expressions, its specificities as a custom and its circulation among human mortuary practices and beliefs.

Despite significant recent studies, the practice of inhumations on beds during the late European Iron Age remains a vibrant research topic that needs to be further investigated. One of the approaches that would be particularly interesting to consider is the emotional reading of the practice through theories of affect - i.e. exploring the 'archaeology of affect' of this unusual and rather unnoticed burial custom.

A version of this paper was originally presented at the Nordic TAG, in Oslo April 2022, a trip made possible by Svenska Arkeologiska Samfundets Tengborg-grant.

References

- Arwidsson, G. (1942). *Die Gräberfunde von Valsgärde 1. Valsgärde 6*. Uppsala, Amqvist & Wiksell.
- Arwidsson, G. (1954). *Die Gräberfunde von Valsgärde 2. Valsgärde 8*. Uppsala, Amqvist & Wiksell.
- Arwidsson, G. (1977). *Die Gräberfunde von Valsgärde 3. Valsgärde 7*. Uppsala, Amqvist & Wiksell.
- Arwidsson, G. (1983). "Valsgärde". In: Lamm, J. P. & Nordström, H.-Å. (Eds.) *Vendel Period Studies: transactions of the Boat-grave symposium in Stockholm, February 2-3, 1981*. Stockholm, Statens historiska museer: 71-82.
- Brendle, T. (2014). *Das merowingerzeitliche Gräberfeld von Neudingen (Stadt Donaueschingen, Schwarzwald-Baar-Kreis, unpubl. PhD thesis, Ludwig-Maximilians-Universität München)*.
- Brownlee, E. (in press). "Bed Burials in Early Medieval Europe". *Medieval Archaeology*.
- Doppelfeld, O. & Weyres W. (1980). *Die Ausgrabungen im Dom zu Köln*. Mainz, P. von Zabern.
- Iversen, M. (1991). *Mammen. Grav, kunst og samfund i vikingetid*. Højbjerg, Jysk Arkæologisk Selskab.
- Mannering, U. & Rimstad, C. (2019). *Pillows and Mattresses in Scandinavian Viking Age Burials* [Paper presentation], 25th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, Bern, Switzerland. <<https://www.youtube.com/watch?v=GQWEcVkpQEw>>
- Mui, S. (2018). *Dead body language: Deciphering corpse positions in early Anglo-Saxon England*. (PhD thesis, Durham University).
- Nilsson Stutz, L. (2003). "Embodied rituals & ritualized bodies: tracing ritual practices in Late Mesolithic burials". Lund, *Acta Archaeologica Lundensia* 8 (46).
- Price, T. D. (2015). *Ancient Scandinavia: an archaeological history from the first humans to the Vikings*. New-York, Oxford University Press.
- Schach-Döriges, H. (2005). "Imitatio imperii im Bestattungsbrauch?" *Germania* 83 (1): 127-150.
- Schiek, S. (1992). *Das Gräberfeld der Merowingerzeit bei Oberflacht*. Stuttgart, K. Theiss.
- Tarlow, S. (2012). "The Archaeology of Emotion and Affect". *Ann. Rev. Anthropol.* 41 (1): 169-185.
- Treffort, C. (1996). "Les meubles de la mort: lit funéraire, cercueil et natte de paille." In: Alexandre-Bidon, D. & Treffort, C. (dir.) *À réveiller les morts*. Lyon, PUL: 207-222.
- Watson, J. (2011). "The examination and reconstruction of the bed burial." In: Penn, K. *The Anglo-Saxon Cemetery at Shrubland Hall Quarry, Coddensham, Suffolk. East Anglian Archaeology* 139: 42-56.
- Williams, H. (2007). "The Emotive Force of Early Medieval Mortuary Practices". *Archaeological Review from Cambridge* 22 (1): 107-123.

Den goda dokumentationen. Ett seminarium om digitalisering och arkeologisk dokumentation hos RAÄ 27 april 2023.

Ett seminarierreferat av Jhonny Therus, Museiarkeologi sydost.

Den 27 april 2023 genomförde Riksantikvarieämbetet ett heldagsseminarium kring frågan om digitalisering och arkeologisk dokumentation. Seminariet var ett led i den pågående utredningen om det uppdragsarkeologiska systemet *Uppdragsarkeologi – nuläge och utvecklingsbehov*.

Utredningen, som bl.a. diskuterats tidigare i *Gjallarhornet* 2022:3, har identifierat flera utvecklingsområden, bland annat problemet med digital arkeologisk dokumentation som idag är väldigt heterogen och snabbt ökar i omfattning. Samtidigt saknas mer eller mindre riktlinjer och arkiveringsmöjligheter. Seminariet kan också ses som en fortsättning på de två digitala seminarier om god praxis för att bevara och återanvända arkeologisk dokumentation man arrangerat i samarbete med Uppsala universitet i oktober och november 2021.

Under dagens seminarium gavs presentationer som belyste den arkeologiska dokumentationens metodhistoria, erfarenheter av att använda nya digitala dokumentationstekniker, samt några av de många frågor och problem som dagens föränderliga praktik medfört. Seminariet visade tydligt att den digitala explosionen inte bara lett till en stor förändring av dokumentationen i fält, utan också till en förändring i synen på vad som är arkeologisk data på ett sätt som utmanar syftet med arkeologiska rapporter. Mycket positivt var att seminariet en gång för alla slog håll på myten att digital dokumentation innebär att en undersökning går snabbare.

Nedan följer korta och förenklade sammanfattningar av vad de olika presentatörerna behandlade för ämnen tillsammans med några av de slutsatser eller erfarenheter de presenterade.

Dagens presentationer var indelade efter tre övergripande teman, den arkeologiska dokumentationens bakgrund, analog kontra digital dokumentation, och användbar digital dokumentation – homogenisering och flexibilitet, som gav en vag struktur till det hela. Texten avslutas med en sammanfattning av de slutsatser som dagens presentationer och efterföljande diskussioner belyst.

Den arkeologiska dokumentationens bakgrund

Ola Jensen, RAÄ. *Konsten att beskriva en fornlämning.*

Presenterade en exposé över den svenska arkeologiska dokumentationens historia där det mesta vi känner igen idag fanns på plats i och med Johan Haquin Wallman på 1830-talet. Dokumentationens betydelse underströks av Oscar Montelius som konstaterade att det är en oersättlig förlust om något beskrivs dåligt.

Fredrik Gunnarsson, RAÄ. *Det digitala arvet.*

Gav en sammanfattning av den digitala utvecklingen inom arkeologin med fokus på det digitala språnget på 2010-talet. Att vi skapar mycket ny digital data leder såväl till möjligheter som frågor kring hur den ska utnyttjas och kommuniceras. Även hur konsekvenserna av de nya metoderna och dokumentationen påverkar arkeologin bör lyftas fram. Det digitala mörkret och det växande gapet mellan mängden producerad data och uppdragsarkeologins relevans i samhället

Ola Jensen, RAÄ, inledde dagens presentationer med en genomgång av den arkeologiska dokumentationspraktiken fram till den digitala dokumentationens intåg.

lyfts fram. Fredrik är den förste, men inte sista, under dagen som understryker att det är en illusion att digitalisering sparar tid och pengar.

Analog kontra digital dokumentation

Mats Pettersson, Picea Kulturarv. *Analog dokumentation – ett värdefullt och nödvändigt komplement.*

Gav en sammanfattning av de senaste 40-årens praktik kring analog dokumentation och dess påverkan på den arkeologiska processen. Han visade bl.a. varför foto inte kan ersätta traditionell dokumentation och det tveksamma i dagens situation där dokumentation av sektioner mer eller mindre har upphört, trots att sektioner i mindre schakt är den vanligaste undersökningsformen inom stadsarkeologin och det värdefullaste momentet i tolknings- och analysarbetet.

Peter D’Agnan, CHAB Arkeologi & Byggnadsvård AB. *Fotogrammetri: Möjligheter och begränsningar utifrån Bulverket.*

Presenterade en beskrivning av hur Bulverket på Gotland dokumenterats med fotogrammetri där 3D-dokumentation ger möjlighet att tolka i efterhand, medan 2D-dokumentation kräver att tolkningen sker i dokumentationsögonblicket. Speciellt i marin arkeologiska miljöer kan det vara problematiskt att planera dokumentationen i förväg.

Nicholas Nilsson, Museiarkeologi sydost på Kalmar läns museum. *10 år av fältdokumentation – hur har det gått?*

Beskrev Museiarkeologi sydosts arbete med det egenutvecklade digitala fältdokumentationssystemet IDA vilket man utnyttjat sedan 2014.

Några av funktionerna innebär att statistik kring fynd, anläggningar osv uppdateras kontinuerligt, samt att t.ex. länsstyrelse eller exploitör kan följa arbetet i realtid. Den digitala fältdokumentationen har visat sig vara tidssparande, men inte för fältarbetet.

Håkan Thorén & Jim Hansson, SMTM. Över- under, inne - ute. Om digital dokumentation på SMTM.

Presenterade sitt arbete med dokumentation över och under yta. Bl.a. fördelarna med fotogrammetri under vatten. Framhåller dock att typen av dokumentationsteknik inte är avgörande, utan vad man väljer att dokumentera eller inte dokumentera, samt informationen om varför, är mycket viktigare.

Åsa Berggren, Lunds universitet. Arkeologisk dokumentationspraktik.

Gav en mycket intressant sammanställning av ett projekt, publicerat 2014 med Anders Gutehall, där analog och digital dokumentation jämförts. Dokumentationen härrörde från undersökningar av ett område med flintgruvor som undersökts över lång tid. Hon kunde visa att valet av dokumentation får konsekvenser för hela processen.

Några slutsatser var t.ex. att:

-Olika dokumentationsmetoder skapar olika besluts- och tolkningsprocesser.

-Kombinerade dokumentationsmetoder gav många fördelar och möjlighet att göra nya upptäckter under olika stadier av undersökningen.

Isto Huvila från Institutionen för ABM, Uppsala universitet, gav ett utifrånperspektiv på insamlandet av arkeologisk data. Han presenterade bl.a. hur de inom projektet Capture studerar hur data skapas och hanteras i arkeologiska rapporter.

-Noggrann planering och timing var avgörande för möjligheten att använda dokumentationen.

-Grävpraktiken har inte ändrats nämnvärt med utvecklingen i dokumentation, dock arbetsflödet och dokumentations- och tolkningsprocessen.

Användbar digital dokumentation – homogenisering och flexibilitet.

Isto Huvila, Capture /ABM, Uppsala universitet. "Redovisning av metoder och genomförande" i god arkeologisk dokumentation — homogenisering och/eller flexibilitet.

Gav en inblick i Capture-projektets arbete med arkeologisk dokumentation och processerna för informationsskapande. Han lyfte bl.a. fram att viss arkeologisk data och datainsamling är väl systematiserad, medan dokumentationen av genomförandet är dålig. Framhöll vikten av standardisering och rensning så användbar information blir lättare att hitta, samtidigt som det finns både bra och dålig systematisering.

Daniel Löwenborg, Uppsala universitet. Återvändning av GIS-data från undersökningar – erfarenheter från Urdar och Swedigarch.

Redogjorde för arbetet med GIS-data inom projekten Urdar och SweDigArch. Några av dataseten som bearbetas inom projekten är 14C-dateringar, främst insamlade av Ulf Strucke, och undersökta hus, i en fortsättning på Hus & gård-projektet. Han visar också att det finns många svårigheter med att sammanställa arkeologisk data, bl.a. avsaknaden av koordinater och motstridig dokumentation.

Jane Jansen & Stephen Stead, Arkeologerna. Reuse of digital documentation

Huvudpoängen i denna, tidvis filosofiskt- och terminologiskt svårförståeliga, presentation var

hur vi kan föra vidare data på ett användbart sätt till framtiden. GIS-systemet är ypperligt för administration och förvaltning, men samtidigt begränsade. Hur kan ett likriktande system och datasystematisering hantera att varje undersökning och lokal är unik? Stead understryker där vikten av flexibel dokumentation och en lösning där tolkningen måste vara tydligt separerad från datan.

Kristina Martinelle, Uppsala universitet. Harmonisering av arkeologiska data: en tvåstegsraket.

Martinelles presentation hängde delvis ihop med Löwenborgs och gick in mer på den praktiska sidan av de problem arbetet med digital data innebär och de erfarenheter man fått inom Urdar och SweDigArch-projekten. Den belyste också problemet med den digitala teknikens föränderliga natur i det stora behovet av standarder och öppna format. Idag använder t.ex. SweDigArch GeoPackage. Den svenska situationen jämförs med *Inspire*, ett europeiskt geodataprojekt och det är tydligt att såväl lagstiftning som riktlinjer behövs.

Viktiga slutsatser under dagen

Seminariedagen var givande och gav i alla fall den här åhöraren en blandning av historisk bakgrund, fallstudier och övergripande perspektiv. Diskussionerna var också belysande i det att de ofta underströk vad deltagarna var rörande överens om och var olika syner på samma företeelse fanns. Nedan har samlats några av de intressanta slutsatser som kunde dras av presentationer och diskussioner.

-Valet av dokumentationstyp styr inte bara grävmetodik utan också vilka frågor det insamlade och dokumenterade materialet kan besvara. Där-

för är det av stor vikt att använda flera sorters dokumentation vid undersökningar. En större medvetenhet om vilka frågeställningar vissa dokumentationstyper möjliggör och utesluter är önskvärt.

-Undersökning, dokumentation och tolkning är del av samma process. Ändras villkoren eller metoderna för en del får det konsekvenser även för de andra.

-Digitaliseringen har *inte* gjort undersökningsprocessen snabbare, utan bara omfördelat tiden. Dock har tiden för undersökningar blivit kortare, motiverad med den digitala dokumentationens ”tidseffektivitet”.

-Syftet med en arkeologisk utgrävning och rapport har förändrats mycket på väldigt kort tid. Idag finns stora skillnader i vad man anser deras syfte och användbarhet vara, t.ex. om man kontrasterar länsstyrelsernas förvaltningsarkeologiska vardag med forskarens som vill kunna använda den producerade arkeologiska informationen för forskning. Den grundläggande tesen att den arkeologiska dokumentationen främst skall fungera som en fullgod ersättning av en borttagen fornlämning förefaller idag närmast bortglömd.

-En tydlig skillnad finns också i vad som anses vara resultat och synen på originaldokumentationens användbarhet hos olika aktörer. T.ex. framhölls att PDF-rapporter av undersökningar inte är användbar data ur ett digitalt perspektiv. Samtidigt är informationen i rapporten slutprodukten av en arkeologisk undersökning. De digitala och analoga verktyg som används för att samla in data till rapporten, är just ett arbetsredskap.

-Det finns ett stort behov av att diskutera vilken typ av källa och vilket källvärde arkeologiska rapporter och den insamlade digitala datan är kontra varandra och de arkeologiska lämningarna. Det är något som kan få stor betydelse vid så kallad *data-mining* av arkeologisk digital data. Ur ett perspektiv förefaller den digitala datan närmast betraktas som primärkälla, medan den ur ett annat inte är mer än ett arbetsredskap jämförbart med anteckningar av endast vagt källvärde.

-Det ska inte vara utförarnas ansvar att bevara databaserna med arkeologisk digital information. Det var alla deltagare mycket överens om.

-Flera andra frågor diskuteras också utan att få några svar, t.ex. den kring digital arkivering, hur mycket ska staten styra, och vad händer med alla rapporter från projekt utanför KLM?

Det kan även nämnas att seminariet , som skedde i Stora sessionssalen på Storgatan 41 i Stockholm, var väl besökt och väl genomfört av arrangörerna, med trevlig lunch och god fika.

Gällande fortsättning i frågan om digital dokumentation berättar Alexander Gill att RAÄ arbetar vidare med fokus på utveckling av e-arkiv. De har också ambitionen att bli mer aktiva och arrangera fler seminarier om arkeologirelaterade frågor, framförallt med utgångspunkt i ett förvaltningsperspektiv.

Bromma kan uppvisa många intressanta lämningar av olika ålder, som denna vattenränna vid Åkeshovs slott. I artikeln nedan berättar Nils Ringstedt närmare om några lämningar vid Åkeshovs slott.

Intressanta lämningar vid Åkeshovs slott i Bromma

Av Nils Ringstedt, Bromma hembygdsförening

Det finns några lämningar nära Åkeshovs slott i Bromma som Gjallarhornets läsare kanske finner intressanta. En är en senhistorisk lämning och en annan troligen medeltida.

Vattenkvarn mm

Den senhistoriska lämningen är en mycket intressant ruin nära Åkeshovs slott som Bromma parkförvaltning har röjt fram hösten 2022 och senvintern 2023. Det är en tullkvarn/vattenkvarn som en gång tillhörde slottet. Vattenrännan intill kvarnen är byggd i sten liksom grunden till den gamla kvarnen. Den lär ha rivits 1921. Grunden visar att kvarnen har haft två rum. Kvarnen

nämndes redan 1776 och drevs till omkring år 1900. Då hade vattenflödet från närbelägna Judarn-sjön avtagit. Nära Judarn-sjön inte långt från slottet finns spår av en dammvall från den tid då sjön hade mycket högre vattennivå än idag efter avtappning. I Forsök finns detaljer om alla dessa industrilämningar (L2022:3645).

Den fint stensatta delen av rännan är ungefär 35 meter lång medan hela kvarnrännan är cirka 250-260 meter lång. Den stensatta rännan är ungefär en meter bred. Vattnet sänktes under 1800-talet några gånger i sjön. Första gången var 1863. År 1896 grävdes ett västligt utlopp från Judarn-sjön till Mälaren vid Ängby-badet. Då avtog flödet rejält i riktning vattenkvarnen. Där-

med förhindrades användning av kvarnen. Det finns uppgift om att det även skall ha funnits en såg i kvarnrännan som utvidgar sig till en damm som delvis var stensatt. I området finns på olika ställen fyra kvarnstenar från kvarnen.

När träd och sly avlägsnats intill rännan framkom grunden av den gamla kvarnen. Den är ungefär 14 meter lång och 4,5 meter bred. Intill ligger fortfarande den röda kvarnstugan med en halv kvarnsten som trappa vid ingången! Vid genomgång av husförhörlängder fann jag att kvarnstugan nämns i längden för 1807-1810. I husförhörlängd 1810 nämns bland annat drängen Mats Ersson med familj och statdrängen Jon Holmberg med familj. Runt sekelskiftet 1900 bodde en person Dalström i kvarnstugan.

Enligt Bebyggelseregistret är nuvarande kvarnstuga byggd i början av 1800-talet – enligt andra uppgifter på 1700-talet. Kanske det har funnits en tidigare stuga på platsen? Enligt registret kan även slöjdare ha bott i stugan. På kartor från 1818 och 1829 kan stugan urskiljas.

Nära stugan finns ytterligare ett hus där smeden i området bodde. Det huset är dock byggt senare på 1800-talet. Jag har funnit spår av den gamla smedjan som jag mätt upp till 12 meters längd och cirka 4-5 meters bredd.

Ytterligare en intressant lämning påträffade jag för många år sedan nära kvarnstugan. Det är en ristning ovanpå ett stort stenblock med flat yta. Ristningen föreställer ett manshuvud, 33 cm i längd och 32 cm brett med djup 0,5 mm. Blocket är 2 x 1,4 meter stort och cirka 4,0 - 0,6 meter högt. Någon gång i förfluten tid har antagligen boende i någon av stugorna utfört ristningen. Efter min anmälan till länsstyrelsen har ristningen fått nr Stockholm 1028 i Fornsök. I Fornsök finns detaljer om ristningen som anges vara medeltid/historisk tid.

Alla nämnda objekt är rester från den tid då Åkeshovs slott hade fungerande smedja och tullkvarn.

En av de lämningar som idag är synliga vid Åkeshov är denna kvarngrund.

Söndagen den 9 oktober invigdes en ny *kulturminnesskylt* i Åkeshovs slottspark bekostad av Bromma hembygdsförening och Bromma stadsförvaltning. För vandrande i området innehåller skylten värdefull information om de bevarade lämningarna.

”Borg”

Kanske ca 30 meter väster om slottet finns en kulle. På andra sidan kullen finns en vall som kan vara naturlig men möjligen påbyggd. På kullen syns, när man går upp, en stor grund med 4-5 meter tjocka stenväggar. Den benämns ”borg” i Riksantikvarieämbetets söktjänst *Fornsök* (RAÄ 152:1). Grunden är inte undersökt och daterad. Kan det ha varit ett medeltida fästningstorn (kastal)? Eller är grunden från

1600-talet då slottet byggdes? Om vi antar att det skulle kunna vara en rest av en "borg" kan det hypotetiskt ha varit del av den tänkbara försvarslinje som rundkyrkorna i Solna, Bromma och på Munsö kan ha utgjort.

Intill vallen, som nämns tidigare, finns en husgrund som jag påträffat och anmält och som registrerats som L2022:9828, historisk tid. Husgrunden mäter ca 5 x 7 meter och anges ha oklar funktion. Jag utesluter inte att husgrunden kan ha haft samband med "borgen".

Vem kan då en gång ha byggt den? Marken i Nockeby (tidigare namn är Nuckaby)- som området kallades innan Åke Axelsson Natt och Dag uppförde sitt slott Åkeshov på 1600-talet - ägdes under medeltiden bland annat av Peter Ålänning. Det var en borgare i Stockholm. Han var rådman och storköpmän. Peter Ålänning nämns första gången 1373 som rådman. Han hade sitt ämbete till 1404 och dog före 10 maj 1407. Han var en av sin tids rikaste stockholmare. Ålänning drev en spannmålshandel, var markspeku-

lant och bankir. Han hölls 1392 fånge på Stockholms slott av tyskarna, men släpptes och undkom de så kallade Kävplingemorden, då ett 70-tal svenskar spärrades in i en ladugård som stacks i brand. Den byggnaden låg på Kävplingeholmen (nuvarande Blasieholmen).

Det var många oroligheter i Sverige under 1300- och 1400-talen. Inbördes strider och krig med Danmark. Kanske "borgen" byggdes under denna tid – kanske det var Peter Ålänning som var byggherre? Det är bara ett antagande – en arkeologisk undersökning i framtiden av borgruinen skulle kanske kunna datera ruinen. Om "borgen" är från den oroliga medeltiden kan den ha förstörts under de inhemska stridigheterna. En annan möjlighet är att borgen raserades när slottet byggdes och stenarna använts för bygget? Eller är det en ofullbordad byggnad från tiden när Åkeshovs slott uppfördes?

Det finns gåtor att lösa vid Åkeshovs slott!

Litteratur:

Ringstedt N, 2022. *På spaning efter Brommas historia. Människor och bebyggelse under 5000 år*. AB Vinghästen, Bromma.

--- 2023. Vattenkvarnen vid Åkeshovs slott. *Ledungen 1-2*.

Den intressanta "borg"-grunden på kullen ca 30 m väster om Åkeshovs slott.

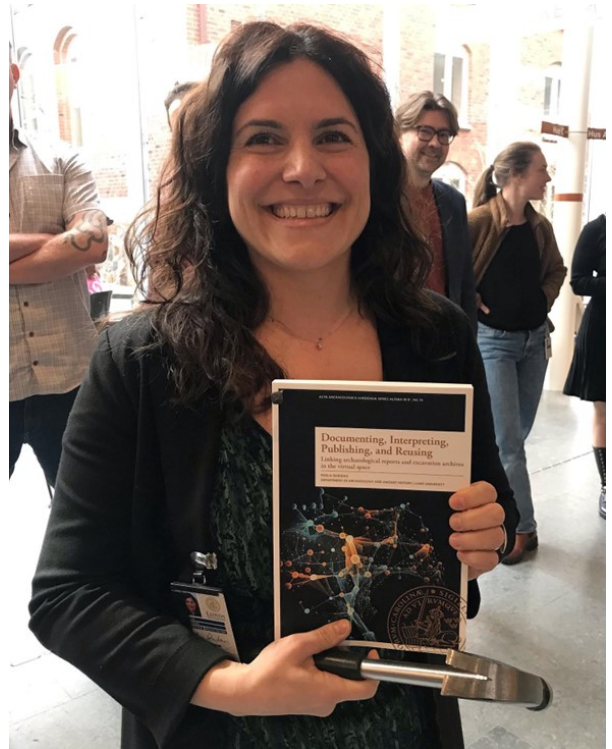
Nya avhandlingar

Samfundet gratulerar alla nydisputerade!

Paola Derudas försvarade lyckat sin avhandling ”*Documenting, Interpreting, Publishing, and Reusing: Linking Archaeological Reports and Excavation Archives in the Virtual Space*,” vid Lunds universitet den 12 maj. Opponent var Daniel Löwenborg från Uppsala universitet.

Avhandlingen behandlar hur ökande 3D-visualisering och digitala analysredskap påverkar den arkeologiska praktiken. Avhandlingen lyfter fram både tillkortakommanden och möjligheter som påverkar processen, samt pekar på hur de existerande utmaningarna kan lösas och utvecklas.

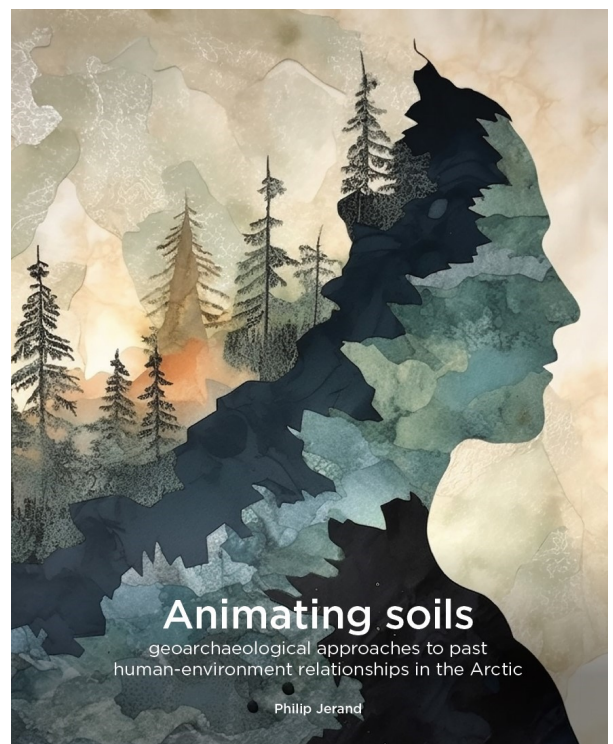
Avhandlingen finns digitalt här: <https://www.lu.se/lup/publication/25b31d91-1787-4ebe-ae7d-302ed14f4dc6>

Philip Jerand försvarade lyckat sin avhandling *Animating soils: geoarchaeological approaches to past human-environment relationships in the Arctic* vid Umeå universitet den 1 september. Opponent var Carl-Gösta Ojala från Uppsala universitet.

Avhandlingens fyra artiklar visar ” ... that human impact on soils is detectable, measurable, and essential for interpreting and understanding past events in human-environment relationships ”.

Kappan till avhandlingen finns här digitalt: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1786966/FULLTEXT01.pdf>

Notiser

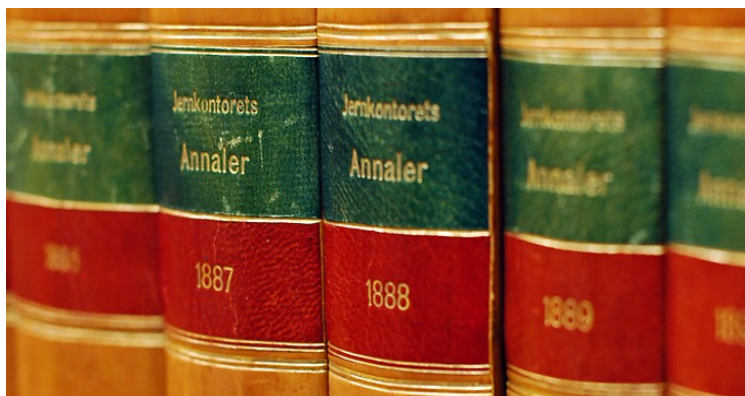
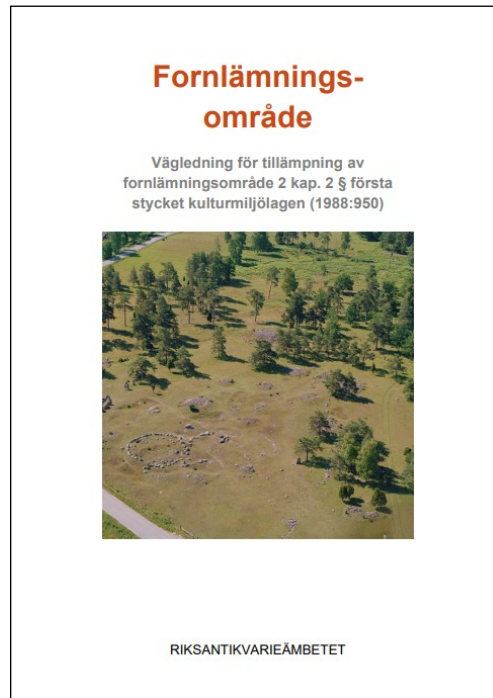
Av intresse för samfundets medlemmar

Nya råd för tillämpning av Fornlämningsområde

Den 1 januari 2023 trädde nya allmänna råd för tillämpningen av fornlämningsområde i kraft. Dessa finns i kapitel 2 i de allmänna råden för fornlämningsområde ([KRFS 2022:3](#)). I samband med det har även en vägledning tagits fram. Den behandlar kortfattat tankarna bakom de allmänna råden, hur de bör tolkas och ger exempel för hur de bör tillämpas.

Vägledningen finns här:

[Fornlämningsområde: Vägledning för tillämpning av fornlämningsområde 2 kap. 2 § första stycket kulturmiljölagen \(1988:950\) \(diva-portal.org\)](#)

Över 100 år av *Jernkontorets Annaler* nu tillgängliga digitalt

Jernkontorets Annaler som givits ut sedan 1817 räknas tillsammans med franska *Annales des Mines* som världens äldsta facktidning med obruten publicering. Umeå universitetsbibliotek och Jernkontoret har nu presenterat resultatet av deras gemensamma projekt att digitalisera *Jernkontorets Annaler* från 1817—1920. De mer än 100 åren av publikationer är en bokstavlig gruva av information.

Pressutskicket hittas här: https://www.umu.se/nyheter/over-100-ar-av-jernkontorets-annaler-nu-tillgangliga-digitalt_11751204/?fbclid=IwAR1Rp11-39WTjr8MrUe9qldZrgoYH4c2TdmgbsBAsDum8FsFt73DHx5UECE

Och de digitaliserade årgångarna här: [Jern-kontorets annaler | Digitala samlingar \(umu.se\)](#)

Notiser

Av intresse för samfundets medlemmar

Ny rapport om att värdera och prioritera föremålssamlingar i händelse av katastrof

I juni i år presenterade Riksantikvarieämbetet en rapport författad av Susanna Carlsten, *Prioriteringar i föremålssamlingar: beredskap inför krig och katastrof*, ett tema som ligger i tiden och som titeln avslöjar fokuserar på prioriteringar och värderingar i föremålssamlingar i händelse av olika former av katastrofer.

Rapportens abstract beskriver innehållet närmare som:

”Denna rapport har som syfte att lyfta fram litteratur, forskning, processer och erfarenheter som kan ge stöd i museers arbete med värdering, urval och prioritering av föremål som ska evakueras i händelse av krig eller katastrof. Att värdera och sedan prioritera föremål och samlingar kan göras på olika sätt, men bör i möjligaste mån bygga på resonerande och verifierbara förklaringar samt vedertagna kriterier. Värden är varken statiska eller inneboende utan växlar över tid, i takt med att samhället och synen på kulturarv förändras, men också på grund av att kunskap om kulturarv hela tiden utvecklas. Målet är att råden och processerna som beskrivs i denna rapport ska vara praktiktäna och anpassningsbara utifrån olika museers möjligheter.”

Rapporten finns här digitalt:

[Prioriteringar i föremålssamlingar : beredskap inför krig och katastrof \(diva-portal.org\)](https://diva-portal.org)

Notiser

Av intresse för samfundets medlemmar

Uttlysning av de Rettigska stipendierna

Kungliga Vitterhetsakademien utlyser genom Riksantikvarieämbetet fyra stipendier för att stödja forskare inom humaniora och samhällsvetenskap. Målet med utlysningen är att underlätta bruk av samlingarna vid arkivet och biblioteket.

Forskningsstipendiet består av en engångssumma om 100 000 kronor och kan sökas av juniora forskare (på doktorand- och postdoktorinivå) inom arkeologi, historia, konsthistoria, arkitektur, idéhistoria, bokhistoria, kulturarvsstudier, numismatik och besläktade ämnen. Den sökande måste ha en anknytning till en nordisk forskningsinstitution.

Ansökningar tas emot mellan 1 september och 15 oktober 2023.

https://www.raa.se/lagar-och-stod/bidrag-anslag-och-fonder/rettigs-forskningsstipendium/?fbclid=IwAR2PCjYL9QAtDDpmvICsg41NHVyrkipVb_ZvOjK3wtb7LYJvU7HfNJMD9Pc

Kungl. KUNGL. VITTERHETS HISTORIE
OCH ANTIKVITETS AKADEMIEN
Vitterhetsakademien

Publikationen *Archäologisches Korrespondenzblatt* nu digitalt tillgänglig

Publikationen *Archäologisches Korrespondenzblatt* (AK) grundades 1972 av Römisch-Germanisches Zentralmuseum som ett forum för vetenskapligt utbyte av nya arkeologiska nyheter och resultat. Centralmuseet har idag döpts om till Leibniz-Zentrum für Archäologie, och det är de som är AK:s utgivare. Från och med 2023 kommer alla dess artiklar publiceras under Diamond Open Access. På publikationens hemsida finns i nuläget även alla nummer från 2010 tillgängliga i digital form.

Publikationens hemsida och arkiv återfinns här:

[Archäologisches Korrespondenzblatt \(uni-heidelberg.de\)](https://www.uni-heidelberg.de/ak/)

Archäologisches
Korrespondenzblatt

Urgeschichte - Römerzeit - Frühmittelalter

Notiser

Av intresse för samfundets medlemmar

Seminarium - 25 oktober – Medeltidsstaden & Kulturmiljövård
– ett seminarium om två äldre alltid aktuella publikationer

Från vänster: Hans Andersson, Henrik Klackenberg, Joakim Källberg, Carolina Andersson, Christina von Arbin och Birgitta Johansen. Foto: Bildkollage, Hans Andersson, Lena Milton, Johan Stigholt, Carolina Andersson, Jens Sjunnesson, Per Torgén, (CC BY)

Riksantikvarieämbetet ordnar ett seminarium om ...

Medeltidsstaden och Kulturminnesvård/Kulturmiljövård

På sin hemsida meddelar RAÄ att: ”Seminariets huvudsyfte är att belysa den roll som KMV och Medeltidsstaden spelade i sin samtid, i vilken kontext detta skedde och vilka teman publikationerna innehöll. Varför startades de? Vilken genomslagskraft och användbarhet fick de? Vilken betydelse har projektet Medeltidsstadens för utvecklingen inom stadsarkeologin idag?”

När: Onsdag den 25 oktober, kl. 13.00–17.00

Var: Storgatan 41, Stora sessionssalen, Stockholm

Anmälan: Föranmälan gäller, se RAÄ:s evenemangskalender eller deras hemsida som återfinns här:

<https://www.raa.se/evenemang-och-upplevelser/vara-andra-seminarier-och-konferenser/seminarium-medeltidsstaden-och-kulturminnesvard-kulturmiljovard/>

Mer information, anmälningsformulär och program återfinns på evenemangets hemsida ovan.

Källa: Riksantikvarieämbetets digitala evenemangskalender. Se länken ovan.

Gjallarhornet behöver material!

Gjallarhornet ges ut fyra ggr per år och är Svenska arkeologiska samfundets språkrör. Det skickas ut som PDF till samfundets medlemmar och finns även tillgängligt för alla digitalt.

Allt material som rör svensk arkeologi och är intressant för samfundets medlemmar är av intresse. T.ex.:

- Information om kommande seminarier, konferenser mm, men även rapporter från dem. Även kortare notiser är av intresse.
- Projektpresentationer eller projektresultat som är intressanta att sprida till medlemmarna. Detta inkluderar resultat från arkeologiska forsknings- eller slutundersökningar
- Anmälningar av, eller diskussion om, nya böcker.
- Debattinlägg, diskussioner osv. kring svensk arkeologi.

Intressant information kan också spridas via samfundets Facebook-sida.

Kontakta Gjallarhornets redaktörer:

Jhonny Therus (jhonny.therus@kalmarlansmuseum.se) och

Per Nilsson (per.nilsson@ostergotlandsmuseum.se)

via email rörande möjligheten att få material publicerat i Gjallarhornet och/eller via digitala media.

Den gyllene skårsleven

Nominera 2023 års bästa rapport

Kom ihåg att nominera 2023:s bästa arkeologiska rapport till Svenska arkeologiska samfundets årliga rapportpris, Den gyllene skårsleven! Deadline närmar sig nämligen med stormsteg: den 1 februari!

Har ni skrivit eller läst den där arkeologiska rapporten som lyfter en oansenlig lämning till ett större sammanhang eller som bidrar med den där sista pusselbiten som ger förståelse för helheten? Är det en rapport som gör resultaten lättförståeliga för allmänheten och lättanvända för forskarsamhället? Nominera i så fall rapporten för Den gyllene skårsleven! Det är Svenska arkeologiska samfundets pris för att uppmärksamma värdet i det hantverk som en välunderbyggd, välskriven och välstrukturerad rapport utgör och den roll rapporten spelar i den fortsatta forskningsprocessen.

Är du intresserad av att nominera en rapport? Följ då länken här nedan för mer information om hur du kan gå till väga och vilka regler som gäller: <http://www.arkeologiskasamfundet.se/reportprize.html>

Vi ser mycket fram emot att läsa era nomineringar!

SVENSKA FORNMINNESFÖRENINGEN

ARKEOLOGI KULTURARV HISTORIA

i en skön förening!

Svenska fornminnesföreningen är till för alla som är intresserade av arkeologi, historia och kulturarv. Sedan 1869 samlar vi professionella och allmänhet, arrangerar program, och delar ut medaljer, stipendier och priser.

Som medlem erbjuds du:

- * Högklassiga föredrag, visningar och specialarrangemang
- * Resor inom och utom Sverige
- * Föreningskvällar och sociala evenemang

Medlemsavgiften är endast 175 kr/år (150 för studenter)

Läs mer, se aktuellt program och anmäl dig på vår hemsida!

www.fornminnesforeningen.com

Sök Svenska Fornminnesföreningens stipendier!

Svenska Fornminnesföreningen delar varje år ut stipendier ur sex fonder:

Aron Anderssons fond stödjer forskning i medeltidens konst och kulturhistoria.

Birger Nermans fond stödjer forskning inom förhistorisk, särskilt nordeuropeisk, arkeologi.

Hildebrandsfonden stödjer forskning i nordisk arkeologi, förhistorisk och medeltida numismatik samt medeltidens konsthistoria.

Inga Sernings fond stödjer forskning inom svensk förhistorisk eller medeltida metallurgi.

Ingrid Nords fond stödjer forskning som omfattar naturvetenskapliga undersökningar och analyser.

Jan Peder Lamms fond stödjer forskning på området Nordens järnålder med inriktning mot arkeologi och bildkonst.

Ansökan ska innehålla:

- Uppgift om namn, personnummer, e-postadress samt bank- eller postgironummer.
- En kortfattad redogörelse av forskningsuppgiftens art, målsättning och tänkta genomförande.
- Det sökta beloppets storlek med kostnadsberäkning.
- Uppgift om medel för samma ändamål erhållits tidigare eller söks samtidigt i annan fond.
- Uppgift om forskningsuppgiften ingår i doktorandarbete.
- Ange ej vilken enskild fond som ansökan avser. Undantag är Ingrid Nords fond som *skall* anges.

Blankett för stipendieansökan kan laddas ned från www.fornminnesforeningen.com men även självständigt formulerade ansökningar beaktas. I ansökan ska då de uppgifter som efterfrågas ovan ingå.

Ansökan ska ställas till:

Svenska Fornminnesföreningen/Stipendier
Stockholms universitet
Historiska institutionen
SE-106 91 Stockholm
eller till stipendier@fornminnesforeningen.com

Din ansökan ska vara inne senast den 31 januari 2024. Besked till dem som beviljats medel ges före utgången av maj månad samma år. Föreningen delar ut bidrag upp till 10 000 kr per ansökan. Bidrag ges inte till tryckkostnader. Doktorandarbeten prioriteras. Vunna resultat ska återrapporteras inom ett år efter att medel utbetalats.

Frågor? Kontakta stipendiesekreterare Nanouschka Myrberg Burström, nanouschka.burstrom@ark.su.se.

Utlysning

Av medel från Rosa Tengborgs stipendiefond 2024

Svenska arkeologiska samfundet utdelar medel från Rosa Tengborgs fond till yngre svenska arkeologer, som vill delta i undersökningar utomlands eller som där vill bedriva arkeologiska studier. Medel kan också delas ut till yngre utländska arkeologer, som vill delta i undersökningar och bedriva studier i Sverige. Företrädesvis utdelas stipendier till forskare som inte uppnått 35 års ålder.

Totalt utdelas denna gång 20 000 kr.

- Behörig att söka stipendium är den som arbetar inom Samfundets intresseområde och innehar minst 90 hp i arkeologi eller angränsande ämne (för utländsk sökande motsvarande kompetens).
- Ansökningstiden utgår den **18 februari 2024**. Beslut om stipendier tas av Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse och mottagare meddelas efter Samfundets årsmöte.
- Ansökan skall innehålla CV, resplan och kostnadsberäkning samt uppgift om den sökandes forskningsinriktning och resans syfte.
- Resan skall anträdas under 2024.
- Kortfattad reseberättelse skall tillställas Samfundets styrelse senast 2 månader efter resans slut. Denna kommer att publiceras i Gjallarhornet.

På senare år har stipendier utdelats för resor till bland annat utgrävning i Baskien, inventering på Åland, praktiktjänst i Nafplion, samt för konferens i Oslo.

Välkommen med din ansökan!

Vänligen,
Svenska Arkeologiska Samfundets styrelse
genom Gustav Wollentz, stipendiesekreterare

Ansökan skickas till:

Epost:
gustav.wollentz@nckultur.org

Postadress:
Gustav Wollentz
Regementsgatan 26A
831 35 Östersund

Nästa nummer av Gjallarhornet!

Deadline för nästa Gjallarhornet är den **5 december**. Vi välkomnar gärna bidrag från våra medlemmar! De skickas till Jhonny Therus eller Per Nilsson med e-post: jhonny.therus@kalmarlansmuseum.se och per.nilsson@ostergotlandsmuseum.se. Gjallarhornet distribueras numera endast via e-post som pdf. Senaste numret liksom äldre årgångar finns också för nedladdning på Samfundets hemsida:

<http://www.arkeologiskasamfundet.se/gjallarhornet.html>.

OBS! Glöm inte att meddela Samfundet om du byter e-postadress eller postadress. På så vis missar du inte utskick av Gjallarhornet eller annan information. Skicka dina uppgifter om byte till info@arkeologiskasamfundet.se

Vill du bli ledamot i Svenska Arkeologiska Samfundet?

Är du aktiv inom det arkeologiska fältet och vill hålla dig uppdaterad om vad som sker inom dess olika grenar? Vill du vara med och utveckla Samfundets verksamhet eller delta i dess olika aktiviteter? Då välkomnar vi varmt din ansökan om medlemskap. Vi vänder oss till dig som arbetar med arkeologi inom till exempel arkeologisk uppdragsverksamhet, på universitet, museer och länsstyrelser, studerar på avancerad nivå eller är antagen till forskarutbildning.

Medlemsavgiften är sedan en tid tillbaka 200 kr/år. Som medlem får du regelbundet nyhetsbladet Gjallarhornet samt inbjudan till möten, seminarier och temaresor.

Ansökan mailas till:

ledamot@arkeologiskasamfundet.se

När du har fått besked om att ansökan godkänts sätter du in årsavgiften 200 kr på:

Kontonummer: Plusgiro 351210-0

Betalningsmottagare: Svenska Arkeologiska Samfundet. På första inbetalningen, ange ”ny medlem”, namn, adress och e-post.